

Popis reprezentativní knihy – tzv. Quick Scan

Bc. Kateřina Matoušová, Bc. Eliška Hrubá

Egon Hostovský/ Cizinec hledá byt / 1947 / úroveň 6

úvodní poznámky: *Kniha je pro autorovu tvorbu reprezentativní zejména díky přítomnosti prvků existencialismu. Téma knihy souvisí s častým úkazem v českém/československém prostředí – emigrace, pocity exulanta v USA. Kniha hovoří o úzkostech člověka, který si prošel válkou a nacistickým terorem. Hlavními motivy jsou odcizení, bloudění a smrt.*

Dimenze	Ukazatel	Popis (komplikující faktory)
Základní požadavek upoutat	Čas	Kniha není rozsahem natolik obsáhlá, má 166 stran. Rychlost četby je však ovlivněna složitostí obsahové roviny textu, která vyžaduje u čtenáře přemýšlivost a hloubavost. Časová dotace je zhruba 10hodin. Jakou časovou investici vyžaduje rozsah textu (počet stránek).
	Zájmy	Text čerpá ze zájmů žáků o historii, o americké prostředí a anglický jazyk. Vzhledem k dnešnímu globalizovanému světu by žákům mohl být vzdálený pocit osamocení člověka žijícího daleko od vlasti. Vzhledem k věkové kategorii žáků by těmto čtenářům mohlo být cizí a vzdálené rovněž téma vypořádávání se se smrtí a umíráním. Do určité míry by se žáci mohli v textu najít v otázkách úzkosti plynoucí z dění ve společnosti, pocitu bezvýchodné absurdity světa. Do jaké míry text čerpá z témat, která se shodují se zájmy studentů – které se pravděpodobně budou lišit vzhledem k věku, pohlaví, kulturnímu pozadí a individuálním faktorům.
	Čtenářská zkušenost	Text po stránce literárně teoretické a jazykové nepředpokládá větší čtenářskou zkušenost. Dílo bychom mohli považovat za náročnější z hlediska literárně teoretického zejména v oblasti výstavby a kompozice (zatajování, nejasnosti, moment napětí a postupné odhalování jádra věci vyžaduje trpělivého čtenáře). Dílo je však náročné zejména po stránce obsahové. Čtenář se zde setkává s filozofickými a psychologickými pasážemi. Symbolizující Symbolická rovina, rozmluvy hlavního hrdiny se smrtí, by mohla žákům taktéž činit potíže. . Do jaké míry text volá po zkušenosti se čtením fikce nebo literatury.
	Všeobecné znalosti	Všeobecná znalost dějinných a kulturních kontextů ve vývoji společnosti (příčiny a důsledky světových válek 20.století, judaismus) by žákovi mohla pomoci lépe uchopit základní témata díla: exil, pocit osamocení a vykořeněnosti, touha po harmonii a nalezení ztracených jistot. Pokud bude žák číst knihu bez znalosti obecných dějin a souvislostí, odnese si alespoň znalosti o určitých národních stereotypech, zejména o rozdílu v americkém vnímání světa v kontrastu s českým. Těmto kulturním rozdílům opět lépe porozumí, pokud s nimi bude dopředu obeznámen. Do jaké míry text vyžaduje všeobecné znalosti, jakými jsou znalost světa (společenská, dějinná) a antropologická znalost (mezikulturní, sociální, psychologická)

	Oborově specifické znalosti a zkušenosti	Literárně historické znalosti by pomohly žákovi objasnit existencialistické směřování tohoto literárního díla. Do jaké míry text vyžaduje oborově specifické znalosti, jako je literární historie (znalost literárních období), žánry, naratologie, stylistika, intertextualita (mezitextovost).
Obeznačenost s literárním stylem	Slovní zásoba	Text vyžaduje určitou zdatnost čtenáře v oblasti jazykové. V první řadě se zde čtenář setkává s užitím kalků (<i>fightovat</i> = <i>bojovat</i>) a anglicismů. Výjimkou nejsou ani odborné výrazy z oblasti medicínské (<i>neurastenik/ stíhomam</i>) či výrazy v současné době málo frekventované (<i>arabeska</i>). Čtenář se zde setkává s určitým rozparem, jazyk autora je věcný a odtažitý, nijak expresivní, avšak je jím vyjádřen svět uvnitř lidí i svět, který člověka přesahuje. Oddcizeným, strohým a citově nezabarveným jazykem autor pojednává o niterných věcech, věcech nadsmyslových a o umírání. Do jaké míry text vyžaduje určitou obeznačenost s určitými rovinami jazykového užití, jako je úroveň abstrakce, blízkost reprezentovaného světa, rozmanitost slovní zásoby (archaické a místní variety) a historická vzdálenost (např. v historické literatuře)
	Větné konstrukce	Text není co do větných konstrukcí příliš složitý. V úvahových pasážích autor nepoužívá složitá a dlouhá souvětí, naopak upřednostňuje kratší souvětí či oznamovací věty, výjimkou nejsou ani věty tázací. V dějových pasážích je využita přímá řeč. Významová posloupnost jazykových jednotek je dodržována. Složitost tohoto díla netkví v užitých jazykových jednotkách a větných konstrukcích, ale v jejich výstavbě a návaznosti v souvztáznosti s rovinou obsahovou. Do jaké míry text vyžaduje určitou úroveň obeznačenosti s více či méně komplikovanými větnými konstrukcemi (délka, vkládání, posloupnost významových jednotek). Obtíže při porozumění mohou být také způsobeny historickou vzdáleností textu.
	Stylistika	Autorova stylistika působí věcně a nestrojeně, víceméně odpovídá stylistickým a pragmalingvistickým konvencím. Posílena zde však je symbolická rovina a mnohovýznamovost některých jazykových jednotek. Do jaké míry text vyžaduje znalost užití literárního jazyka a jeho změnu v průběhu času, to znamená, do jaké míry je jazyk figurativní, vyložitelný více způsoby, a odpovídá konvencím (platným zásadám) a stylistice.
.Obeznačenost s literárními postupy	Děj	Čtenář je neustále udržován v určitém napětí a postupně je vnímavému čtenáři odhalována symbolická rovina a její tajemství. Avšak čtenáři, který by tuto rovinu nad textem nebyl schopen vnímat, by se mohl text zdát zdoluhavý a liknavý (neustále se opakující scénář nepovedených návštěv a neuspokojivého soužití hosta a poskytovatele azylu). Je zde určitá gradace spojená s odhalováním životního údělu hlavní postavy, spojená s motivem cesty a putování a motivem postupného umírání. Gradace v textu je přímočará, text dramaticky vrcholí v závěru. Děj není násilně přerušován vedlejšími epizodami, veškeré dění nutně předchází dějovému vyvrcholení. Čtení by mohly znesnadňovat vnitřní dialogy a úvahové pasáže nad charakterem jednotlivých osob, s nimiž se hlavní postava během svého bloudění setkává, nebo nad lidskou existencí a údělem člověka ve společnosti. Do jaké míry text udrží čtenářovu pozornost (napětí). Toto zahrnuje rychlost děje, posloupnost a intenzitu dramatických událostí. Dále sem spadají prvky příběhu, které přerušují běh děje a znesnadňují čtení (vnitřní dialogy, úvahy, popisy, rozvíjení, výklady).
	Časový sled	Časový sled je chronologický. Proces čtení není komplikován posuny v čase. Do jaké míry text vyžaduje flexibilitu (čtenářovu přizpůsobivost) vzhledem k časovému sledu a kontinuitě děje. Posuny v čase, odkazy do minulosti (flashbacks) a odkazy do budoucnosti, to vše komplikuje proces čtení.

	Dějové linie	Čtenář sleduje pouze jednu hlavní dějovou linii, avšak doprovází ji rovina symbolická, jejíž význam se čtenář snaží pomocí aktuálního dění odkrýt. Do jaké míry text vyžaduje schopnost sledovat současně několik dějových linií a propojovat je. Počet linií a jejich propojení (primární, sekundární, vložená) ovlivňuje úroveň obtížnosti.
	Perspektiva	Autor využívá perspektivy všeobecného vševědoucího vypravěče. Míra vypravěčské spolehlivosti je zde vysoká i díky formě, ve které je dílo psáno. Dílo je psáno v er-formě. Do jaké míry text vyžaduje schopnost rozlišovat mezi různými vypravěčskými perspektivami. Jedním z komplikujících faktorů je úroveň spolehlivosti vypravěčské perspektivy a jak je jí využito (např. k manipulaci). Vyprávění v první osobě činí text přístupnějším, protože čtenář se v rámci fikčního světa orientuje pouze prostřednictvím hlediska jedné postavy. Všeobecně jsou změny perspektivy komplikujícím faktorem (např. několikanásobné perspektivy). Vševědoucí vypravěč bývá považován za méně náročného, a to kvůli jeho zprostředkovávací roli mezi čtenářem a příběhem.
	Smysl	Složitost díla tkví ve vrstvení významů. Za věcnou rovinou užití jazykových jednotek se skrývá rovina psychologická a filosofisující. Pochopení složitého tématu (smrt, úděl myslícího a uvažujícího člověka ve společnosti, vykořeněnost, bloudění) je vykompenzováno opakováním základních motivů a témat, jež nejsou po dobu četby nijak měněna, pouze rozvíjena a gradována. Do jaké míry text vyžaduje schopnost rozpoznávat a propojovat různé úrovně a jednotky významu (například ironie a parodie). Složitost se zvyšuje s počtem úrovní (realnost, psychologická, politická, filozofická, literární, atd.) a prvků (motivy, témata, myšlenky), které příběh obsahuje. Také vysoká úroveň implicitních informací činí čtení složitějším.
Obeznamenost s literárními postavami	Charakter postav	Čtenářovi není po dobu četby díla téměř dovoleno proniknout do charakteru hlavní postavy. Pochopení nitra hlavní postavy a jejího uvažování čtenář dojde postupně a zejména díky kontrastu s detailně vykresleným charakterem epizodních postav pomocí slov nebo jejich jednání. Do jaké míry text vyžaduje schopnost proniknout do postavy a jejího vývoje. Toto se vztahuje k úrovni charakteristiky, stejně jako vývoji postavy (typu postavy). Úroveň (ne)předpověditelnosti je také komplikujícím faktorem, stejně jako vzdálenost (čtenáře) od morálních zásad a chování postav, jejich historického postavení (staré texty) a úroveň abstrakce (literární persona).
	Počet	Hlavní postava se setkává s mnoha epizodními postavami, které na sebe přirozeně navazují a jejichž výskyt nijak nekomplikuje porozumění konstelace postav. Do jaké míry text vyžaduje schopnost rozlišit mezi hlavními a vedlejšími postavami. Počet postav zahrnutých v příběhu je komplikujícím faktorem.
	Vztahy	Povaha vztahů mezi postavami je pro žáka poměrně složitá. Autor popisuje podrobně vztah hosta a hostitele, ale jelikož se jedná o sociologicky a kulturně nerovný vztah, může být pro žáka těžko pochopitelný. Mezikulturní vztahy jsou do jisté míry určující pro celé vyznění knihy. Do jaké míry text vyžaduje schopnost proniknout do vztahů mezi postavami. Povaha vztahů (psychologická, sociologická, mezikulturní) a jakékoliv související změny v nich jsou komplikujícím faktorem.